

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΚΟΡΣΙΚΗΙ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ οὐδέποτε ἐπὶ τουρκοκρατίας ἔπαυσεν ἀγωνιζομένη ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας. Εἰς τοὺς ἀπροσίτους βράχους τῆς Μάνης, εἰς τὰς κορυφὰς τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῶν Ἀγρᾶφων, καὶ ὅπου μόνοι οἱ ἄστοι κατορθοῦσι ν' ἀνακαλύπτωσι διόδους καὶ κρησφύγετα, ἐκεῖ κατέρρευγον οἱ λεοντόθυμοι ἄρματωλοι ἄδοντες τὸ

«Πᾶμε νὰ ᾿λημεριάσωμε ὅπου φωλιάζουν λύκοι·
παρὰ μὲ Τούρκους, μὲ θεριὰ καλύτερα νὰ ζοῦμε».

Ἐκεῖ διετηρεῖτο ἄσθεστον τὸ πῦρ τῆς ἐλευθερίας· ἐκεῖ τὸ καρυοφύλλι καὶ τὸ σπαθὶ ἔσχιζον καὶ κατεπάτουν τὰ σουλτανικὰ φερμάνια, ταραττοντες τὰ αἵματηρά ὄνειρα τῶν ἀγάδων τυράννων.

Ἐν Μάνη οὐδέποτε ἐγκατέστησαν τουρκικαὶ ἀρχαί, διότι ἀπεκρούσθησαν πάντοτε μετὰ μεγάλου φόνου οἱ ἀποπειραθέντες νὰ δαμάσωσι τοὺς ὄρεσιβίους τοῦ Ταυγέτου κατοίκους· ὅθεν περιωρίσθη ἡ Τουρκικὴ κυριαρχία εἰς ἐπιβολὴν ἀσημάντου ἐτησίου φόρου ὑποτελείας (μακτοῦ), 4 χιλιάδων γροσίων, οἱ δὲ Μανιάται ἐκυβερνῶντο ὑπὸ καπετάνων ἔχόντων ἐπὶ κεφαλῇς ἓνα ἡνώτερον, τὸν Μπάς-καπετάν.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα μέχρι τοῦ Κρητικοῦ πολέμου· ἐπ' αὐτοῦ ὁμως προσέτρεξαν πανταχόθεν οἱ μαχιμώτεροι τῶν Ἑλλήνων καὶ κατετάχθησαν ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Ἀγ. Μάρκου. Τότε ἐκτὸς τῆς Κρήτης καὶ εἰς τὴν Στερεάν καὶ εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐξερράγησαν ἐπαναστάσεις κατὰ τῆς Τουρκικῆς τυραννίας. Μετὰ τὸ πέρασ λοιπὸν τοῦ μακροῦ ἐκείνου καὶ αἵματηροῦ πολέμου, ὁ μέγας βεζίρης Ἀχμέτ Κιοπρίλῃ, ἀπέστειλε πρὸς τιμωρίαν τῶν ἐπαναστάντων Μανιατῶν τὸν Κιοζέ Ἀλῃ πασᾶν ἡγούμενον ἐξακισχιλίων ἀνδρῶν. Οὗτος δὲ ἀποβὰς εἰς Ζαρνάταν ἔκτισε πρῶτον ἐκεῖ, εἶτα δὲ ἐν Πόρτο-Βέκιο, Πασαβᾶ καὶ Κελεφᾶ ἰσχυροὺς πύργους πρὸς ἀσφάλειαν κατὰ πάσης ἐνδεχομένης ἀνταρσίας. Τότε πολλοὶ τῶν Μανιατῶν συνηθισμένοι νὰ βιῶσιν ἐλεύθεροι καὶ βλέποντες ὅτι διὰ τῶν πύργων ἐκείνων παρεσκευάζετο ἡ ὑποδούλωσις,

προυτίμησαν νὰ ἐκπατρισθῶσιν. Ὅθεν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τῶν Στεφανοπούλων πολλοὶ τούτων μετηνάστευσαν εἰς Κορσικὴν.

Ἐν ἔτει 1865 ὁ Γρ. Γ. Παππαδόπουλος, ἐξέδωκε τὸ ἐν Καργεσίῳ τῆς Κορσικῆς διασωζόμενον χειρόγραφον, ἐν ᾧ ὁ Νικόλαος Πουλημένος Στεφανόπουλος ἱστορεῖ τὰ περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Στεφανοπούλων. *Περὶ τοῦ μυσμοῦ τῶν Στεφανοπούλων ἀπὸ Βοίτυλον, καὶ πῶς ἔφθασαν καὶ ἐκτοίκισαν σὴν Κόρσιγα*, περὶ πολλῶν ἄλλων ἐπεισοδίων καὶ τελευταῖον πῶς ἐπῆγαν οἱ Ῥωμαῖοι διὰ ξηρᾶς εἰς τὸ Ἀγιάτσο. Ἔως τότε ἡ Κορσικὴ κατεῖχετο ὑπὸ τῶν Γενουησίων, ἀλλ' ἐν ἔτει 1771 ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΕ' παρεχωρήθη εἰς τὴν Γαλλίαν. Τότε καὶ οἱ ἐν Παονίᾳ κατοικοῦντες μετανάστει "Ἕλληνες, καταστραφείσης τῆς χώρας ὑπὸ τῶν ἀκαταπαύστων πολέμων κατὰ τῶν ἐγγχωρίων Κορσικανῶν, μετῴκησαν εἰς τὸ παρακείμενον Καργέσιον (Cargèse), ὅπου διὰ τὸ ἀσφαλέςτερον ἠναγκάσθησαν καὶ τὸν πατριὸν ἱματισμὸν νὰ ἐγκαταλείψωσι, παραδεχθέντες τὸν ἐγγχώριον.

Σημειωτέον ὅτι ὁ χρονογράφος καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Δημήτριος Στεφανόπουλος ἔγραψαν καὶ ὑπεστήριξαν ὅτι ἡ οἰκογένεια τῶν Στεφανοπούλων κατήγετο ἐκ τινος γόνου τοῦ Αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ καταφυγόντος εἰς Μάνην, καὶ πρὸς τούτοις εἰς τῶν ἀπογόνων τῆς ἰδίας οἰκογενείας ὀνόματι Καλομεράκης ἐγένετο γενάρχης τῶν Βοναπαρτῶν, ὅπερ λέγουσιν ἐπιμαρτυρεῖ αὐτὸ τὸ ἐπίθετον Bonaparte μεταφρασθὲν κατὰ λέξιν ἐκ τοῦ Καλὴ-μεριά, τουτέστι Καλήμερος ἢ Καλημεράκης. Τοῦτο ὑπεστήριξε διὰ τῶν ἀπομνημονευμάτων αὐτῆς καὶ ἡ δούκισσα Abrantès, καταγομένη ἐκ τῶν Στεφανοπούλων καὶ συζευχθεῖσα μετὰ τοῦ στρατάρχου Ναπολέοντος τοῦ Α' Ἰουνότου.

Ἀλλὰ πολλῶ πληρεστέραν περὶ Κορσικῆς πραγματείαν, ἐδημοσίευσεν ἐν ἔτει 1888 ἐν Ἀθήναις ὁ ἐπὶ τινὰ χρόνον διδάσκαλος χρηματίσας τῆς ἐλληνικῆς ἀποικίας αὐτόθι Ν. Β. Φαρδύς. Ἐκτείνεται οὐ μόνον εἰς τὸ ἱστορικὸν μέρος πολλὰ ἀρυσθεῖς ἐκ τῶν ἐγγχωρίων ἀρχείων καὶ ἄλλων παραδόσεων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ τῶν ἐθίμων, ἡθῶν καὶ εἰς τὰ τῆς γλώσσης τῶν λησμονηθέντων ἐκεῖνων Ἑλλήνων. Παρ' αὐτοῦ μαυθάνομεν ὅτι μέχρι τοῦ 1822 ὑπῆρχον διαδοχικῶς ὀρθόδοξοι ἱερεῖς ἐν Καργεσίῳ. Μετὰ τὸν θάνατον ὁμοῦ καὶ τοῦ τελευταίου ἡ ἐλληνικὴ ἀποικία ἀπέμεινεν ἄνευ ἱερέως. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Λατῖνος ἀρχιερεὺς ἠρνήθη νὰ δώσῃ Ἑλληνα ἱερέα, οἱ ὀρθόδοξοι περιορίσθησαν εἰς τὴν κατ' οἶκον προσευχὴν καὶ ἔμενον ἀνεκκλησίαστοι μέχρι τοῦ 1829, ὅποτε κατὰ τύχην

προσῆλθεν ἐκεῖ ἐκ Χίου ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἰωσήφ Βούρας καὶ τῇ ἐπιμόνῳ αἰτῇσει τῶν κατοίκων ἔλαβε παρὰ τῶν ἐν Αἰακείῳ ἀρχῶν τὴν ἄδειαν τοῦ ἱερουργεῖν. Οὗτος ἐξεπλήρου χρέη οὐ μόνον ἑρηνερίου ἀλλὰ καὶ διδασκάλου μέχρι τῆς τελευτῆς αὐτοῦ ἐπισυμβάσης ἐν ἔτει 1854.

Ἀλλ' ἤδη εἶχεν ἐγκατασταθῇ καὶ ἐνορία τοῦ δυτικοῦ δόγματος παρὰ τοῦ Ἠλία Παπαδάκη, εἰσαχθέντος ἐν νεαρᾷ ἡλικίᾳ εἰς τὴν ἱερατικὴν σχολὴν τοῦ Αἰξ. Ἐκεῖ ἀπηρνήθη τὸ πατριον δόγμα καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ ἐκλατινίσῃ καὶ τοὺς συμπατριώτας. Τέλος ἐνεκεν νέων σκανδάλων καὶ διχονοιῶν μετὰ δέκα περίπου ἔτη ἡ τῶν ὀρθοδόξων μεγάλη μερίς ἐζήτησε παρὰ τῆς ἐν Μασσαλίᾳ παροικίας ὀρθόδοξον ἱερέα καὶ ἐν συνεννοήσει μετὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀπεστάλη ἐξ Ἀθηνῶν ὁ Ἀρχιμανδρίτης Βερσῆς ὁ Ἀθηναῖος, ὅστις ὁμῶς φθάσας ἐν Καργεσίῳ τὴν ἡμέραν τοῦ Μεγάλου Σαββάτου τοῦ 1866 δὲν κατώρθωσε νὰ διαμείνῃ παρὰ τρεῖς μόνον ἡμέρας, τελέσας δὲ τὴν λειτουργίαν τοῦ Πάσχα καὶ βαπτίσας παιδία τινὰ καὶ στεφανώσας ἀπῆλθεν ἀπειληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Αἰακείου καὶ καταγγεληθεὶς εἰς τὰς ἀρχάς τῆς νήσου ὡς δῆθεν ταραξίας καὶ τυχοδιώκτης.

Ταῦτα ἦσαν μέχρι τοῦδε γνωστά. Σήμερον δὲ ἐμφανίζεται ὁ κ. Πατρίκιος Στεφανόπουλις Ἕλληνα τὴν καταγωγὴν, γέννημα δὲ καὶ θρέμμα τῆς Κορσικῆς, διατελῶν δὲ ἤδη ἐν Γαλλικῇ ὑπηρεσίᾳ, καὶ διὰ τοῦ ἀρτίως ἐκδοθέντος συγγράμματος αὐτοῦ¹ ἐπιχέει νέον φῶς εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἐν Κορσικῇ Ἑλλήνων. Μὴ ἀρκεσθεὶς εἰς τὰς ἐπὶ τόπου πληροφορίες καὶ τὰ ἄχρι τοῦδε δημοσιευθέντα ἠρεύνησε τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἰταλίας καὶ ἀνεύρεν ἐν Γενούῃ νέας ὁλως πηγάς.

Ἐκ τούτων μανθάνομεν ὅτι ἤδη ἀπὸ τοῦ 1863, δηλαδὴ ἐξ ἔτη πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κρήτης, προκισθανόμενοι οἱ Μανιάται τὸν ἐκδηλούμενον κίνδυνον, ἤρξαντο διαπραγματεύσεων περὶ παραχωρήσεως γαιῶν καὶ ἀπεστάλησαν ἐπίτηδες τέσσαρες Λάκωνες πρὸς κατόπτευσιν τῆς ἐπὶ τῆς Κορσικῆς Παονίας, ἣν παρεχώρουν αὐτοῖς οἱ Γενουήσιοι, ἐφ' ᾧ καὶ εὐχαριστίαι μετὰ δύο ἔτη ἀπεστάλησαν ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τῆς Μάνης. Τέλος τῇ 20 Σεπτεμβρίου 1675 ὑπεγράφη ἐν Οἰτύλῳ συμφωνητικὸν μετὰ τοῦ Γάλλου πλωτάρχου Δανιήλ, ἀναδεχομένου νὰ μεταφέρῃ διὰ τοῦ πλοίου αὐτοῦ «Σωτῆρος» ὀκτακοσίους περίπου ἐκ τῶν κατοίκων εἰς

¹ Histoire des Grecs en Corse, par M. Patrice Stephanopoli conseiller du commerce exterieur de la Franc. Paris, 1900.

Γενούην, ἐπὶ ναύλῳ πέντε ρεαλίων κατ' ἄτομον. Μετὰ τὸ ναυλωτικὸν ἔγγραφον ἀκολουθεῖ ὀνομαστικὸς κατάλογος τῶν ἐπιβατῶν ἄξιος σημειώσεως παρὰ τῶν ἀσχολουμένων εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Μάνης. Ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς τοῦ βιβλίου παρατηρεῖ ὅτι ἐν τῷ καταλόγῳ τούτῳ δὲν σημειοῦνται τὰ ὀνόματα *Νικηφόρος, Κομνηνὸς καὶ Καλόμερος*. Ἐφίσταται δὲ τὴν προσοχὴν τῶν ἀναγνωστῶν, διότι, λέγει, ὁ μὲν Δημήτριος ὁ Στεφανόπολις εἰς τοῦτον τὸν ἀνύπαρκτον Νικηφόρον ἀνάγει τὴν κατὰ φαντασίαν καταγωγὴν του ἐκ τῶν Κομνηνῶν τῶν Αὐτοκρατόρων τῆς Τραπεζούντος· ἡ δὲ δούκισσα Ἀβραντὲς διατείνεται ὅτι ὁ Καλόμερος οὗτος εἶναι δῆθεν ὁ γενάρχης τῶν Βοναπαρτῶν, μεθ' ὧν καὶ αὐτὴ συνδέεται. Ἀμα τῷ κατὰ πλῶ τοῦ «Σωτῆρος» εἰς Γενούην, αἱ δημοκρατικαὶ ἀρχαὶ τῆς πολιτείας ὑπέβαλον εἰς ἀνάκρισιν τὸν προϊστάμενον τῶν μεταναστῶν Ἀρχιερέα Παρθένιον. Ἐκ τῆς ἀνακρίσεως φαίνεται ὅτι ἤδη πρὸ τριῶν ἐτῶν εἶχον μεταναστεύσει 570 Λάκωνες εἰς Τοσκάνην, ἐπὶ τεσσάρων δὲ ἄλλων πλοίων ἱκανοὶ προσέφυγον εἰς Νεάπολιν καὶ Τάραντα. Ἐρωτηθεὶς ὁ Παρθένιος περὶ τῶν καταδρομικῶν πλοίων τῶν Μανιατῶν, ἀπεκρίθη ὅτι τὴν πειρατείαν κατὰ τῶν Τούρκων ἐξήσκουν πολλοὶ τολμηροὶ πειραταὶ ἐγγχώριοι, ἐν οἷς διέπρεπεν ὁ Γερακάρης, ὅστις διὰ τοῦτο ἀναγκασθεὶς μετώκησε πρὸ πολλοῦ πανοικεῖ εἰς Κύθηρα, ὅπου ἤρχον οἱ Βενετοί.

Ἐγκαταστάντες ἐν Παονίᾳ ὑπεχρεώθησαν διὰ συνθήκης ν' ἀναγνωρίζωσι τὸν Πάππαν καὶ τοὺς προισταμένους τοῦ καθολικοῦ κλήρου, παρὰ τῶν ὁποίων καὶ θὰ διορίζωνται οἱ διαδεχθησόμενοι τοὺς πρώτους ἐξ Ἑλλάδος ἐλθόντας ἀρχιερεῖς καὶ ἱερεῖς. Ὑπεχρεοῦντο προσέτι νὰ ὑπηρετῶσι τὴν Δημοκρατίαν ὡς στρατιῶται κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν. Τὸ δὲ ὀπλοφορεῖν ἐπετρέπετο, ἀλλ' ὑπὸ τὸν ὅρον προηγουμένης δηλώσεως τῶν ὀπλῶν.

Ὁ συγγραφεὺς διηγεῖται ὅτι ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐνιαυτῶν ἐπεκράτει ἐν Καργεσίῳ τὸ ὀρθόδοξον δόγμα καὶ ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα. Ἐν ἔτει ὁμῶς 1817 Ἡλίας τις Παππαδάκης, ἄν καὶ Ἕλληνας, ἠσπάσθη τὸν καθολικισμόν καὶ διωρίσθη ἐφημέριος· μετ' αὐτοῦ δὲ συνεξώμοσαν σχεδὸν ἅπαντες οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ φίλοι. Τοῦτο προξένησε μέγα σκάνδαλον καὶ λύπην εἰς τοὺς πλείστους τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες εἶχον ἐκπατρισθῆ πρὸ πάντων διὰ νὰ σώσωσι τὸ πάτριον θρήσκευμα. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1865 ἡ αὐτοκρατορικὴ Κυβέρνησις χαρίζομένη εἰς τοὺς μετανάστας διώρισεν ἐν Καργεσίῳ διδάσκαλον τῆς Ἑλληνικῆς, ἀποφάσει τοῦ ἐκεῖ

Ἀρχιερέως ἐπιθυμοῦντος καὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ν' ἀναστήσῃ καὶ νὰ συνδράμῃ τὸν πενόμενον ἐφημέριον Οὐνίτην τὸ δόγμα. Ἀλλ' ἡ ἀντίθετος μερίς ὑποστηρίχθεισα ὑπὸ τοῦ νομάρχου διώρισεν ἄλλον διδάσκαλον. Ἐκτοτε ἐπηκολούθησε μέγας ἀναδρασμός. Ἐκλείσθη ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία καὶ προσεκλήθη ἄλλη στρατιωτικὴ δύναμις πρὸς κατευνασμόν τῶν ἐξημμένων.

Τέλος οἱ ὀρθόδοξοι ἐζητήσαντο δι' ἀναφορᾶς τὴν ἐπέμβασιν τῆς Ἑλληνικῆς Συνόδου, ἣτις καὶ ἀμέσως ἀπέστειλεν εἰς Καργέσιον ὀρθόδοξον Ἀρχιμανδρίτην. Τὸν Ἀρχιμανδρίτην μεγάλη ὄμας τῶν κατοίκων ὑπεδέξατο μετὰ μεγάλης πομπῆς καὶ ἐνθουσιωδῶς ὑπέσχοντο πλείστοι ὅσοι νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τοὺς κόλπους τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας.

Πλὴν πολλῶν ἐνεκα λόγων, τοὺς ὁποίους ἀποσιωπᾷ ὁ συγγραφεύς, ὁ Ἀρχιμανδρίτης ἀπεδιώχθη ἐκεῖθεν, ὀλίγας μόνον τελέσας ἱεροτελεστίας βαπτίσεων καὶ γάμων. Αἱ γαλλικαὶ ἀρχαὶ πᾶν μέσον μετεχειρίσθησαν διὰ νὰ ματαιώσωσι τὴν πάνδημον τοῦ λαοῦ εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν ἐπάνοδον. Μετὰ δὲ παρέλευσιν δέκα περίπου ἐτῶν ἐν ἔτει 1874 καὶ 1876 ἐβδομήκοντα ἐννέα οἰκογένειαι Ἑλληνικαὶ μετηνάστευσαν ἐκ Καργεσίου εἰς Ἀλγερίαν, πρὸς ἀντικατάστασιν δὲ αὐτῶν προσῆλθον καὶ κατώκησαν ἐν Καργεσίῳ ὑπερδιπλάσιοι Κόρσοι, ὥστε ἔκτοτε ἀπώλεσαν τὴν ὑπεροχὴν οἱ Ἕλληνες. Οὐχ ἥττον διατηρεῖ, λέγει ὁ συγγραφεύς, ἡ αὐτόθι ἑλληνικὴ ἀποικία τὴν ἐκκλησίαν αὐτῆς καὶ τινὰ τῶν παλαιῶν ἐθίμων, ἡ γλῶσσα ὅμως ἡ Ἑλληνικὴ ὁσημέραι ἐξαλείφεται. Πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ ἀπειλουμένου κινδύνου δύο φιλογενεῖς ἄνδρες, ὁ κ. Ζωγράφος καὶ ὁ ἐν Μασσαλίᾳ ἱατρός Σ. Μεταξᾶς, διὰ συνεισφορᾶς ὁ μὲν 3 χιλ., ὁ δὲ 500 φρ., ἀπέστειλαν εἰς τοὺς διψῶντας ἑλληνικῆς μαθήσεως Ἕλληνας τοῦ Καργεσίου τὸν Σαμόθρῃκα Ν. Β. Φαρδύν, φοιτητὴν τῆς Ἰατρικῆς ἐν Μασσαλίᾳ ὡς διδάσκαλον τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης. Ἀλλ' ἅμα τοῦτο ἐγένετο γνωστόν, ὁ δυτικὸς κληρὸς ἐξανέστη καὶ ἐζήτησε ν' ἀναβληθῇ ἡ ἀποστολὴ τοῦ διδασκάλου. Ὁ ἱατρός Μεταξᾶς ὅμως ἐνθαρρυνόμενος ὑπὸ τῶν κατοίκων ἀπέστειλε τὸν διδάσκαλον ἐν ἔτει 1885. Ἀλλὰ μετὰ διετῇ διατριβῇ ἡνυχάσθη ὡς ἐκ τῶν ἀντενεργειῶν καὶ ἀπειλῶν τοῦ δυτικοῦ κλήρου ν' ἀπέλθῃ¹.

¹ Ὁ Ν. Β. Φαρδύς ἐκθέτει ἐκτενέστατα τὰ περὶ γλώσσης καὶ τοῦ σχολείου, τὸ ὁποῖον διελύθη κατ' Ἀπρίλιον τοῦ ἔτους 1887 (ὅρ. Ἱστορ. ἀπὸ σελ. 151 - 165).

Μετὰ τὰ γενικά ταῦτα ὁ συγγραφεὺς ἐνδιατρίβων εἰς τὰ περὶ Δημητρίου Στεφανοπούλου καὶ δουκίσσης Ἀβραντὲς ἀποδεικνύει διὰ σειρᾶς ἐγγράφων τὸ ἀθάσιμον τῶν ἀξιώσεων αὐτῶν, ὅτι κατήγοντο ἐξ αὐτοκρατορικοῦ γένους. Περαινῶν τὴν σύντομον ταύτην κρίσιν περὶ βιβλίου γεγραμμένου μετὰ πολλῆς εὐσυνειδησίας καὶ βαθείας μελέτης, ἐπικαλοῦμαι τὴν προσοχὴν τῶν παρ' ἡμῖν φιλιστόρων ὡς πρὸς τὸ ἐν Γενούῃ ἀρχεῖον. Ἐκεῖ εὐρίσκονται ἔγγραφα διαλευκαίνοντα πλείστας σκοτεινάς περιόδους τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἱστορίας καὶ μάλιστα κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα.

Θ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

